

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามตัวแปร เพศ เผ่า และศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 239 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ปีการศึกษา 2535
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสำรวจนักเรียนเกี่ยวกับเพศ เผ่า และศาสนา และแบบทดสอบอัตมโนทัศน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนชาวไทยภูเขา สังกัดสำนักงานการประถม จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยให้ทางโรงเรียนนัดวันเวลาในการเก็บข้อมูล
3. ผู้วิจัยนำแบบแบบทดสอบไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองตามวัน

เวลาที่นัดหมาย โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 5 วัน ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2535

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนแบบทดสอบอัตมโนทัศน์ของนักเรียนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. จำแนกแบบสอบถามตามตัวแปรที่ต้องการ
3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบน

มาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างโดยการคำนวณค่าที่ วิเคราะห์ค่าความแปรปรวน แบบทิศทางเดียว และเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีทีการของเซฟเฟ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการศึกษอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งปรากฏผลดังนี้
นักเรียนชาวไทยภูเขามีอัตมโนทัศน์ ระดับต่ำในองค์ประกอบที่ 7 ลักษณะอัตมโนทัศน์โดยส่วนรวม ส่วนรายละเอียดในองค์ประกอบที่ 2 ลักษณะทางสภาพทางสติปัญญาและคุณลักษณะ องค์ประกอบที่ 4 ลักษณะทางความวิตกกังวล และองค์ประกอบที่ 5 ลักษณะความเป็นคนที่น่านิยมนี้อัตมโนทัศน์อยู่ในระดับต่ำ สำหรับในองค์ประกอบที่ 1 ลักษณะทางพฤติกรรมและองค์ประกอบที่ 6 ลักษณะทางความสุขและความพอใจมีอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับสูง

2. เปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเพศ เพ่า และศาสนา ตามลำดับดังนี้

2.1 นักเรียนชาวไทยภูเขาที่มีเพศต่างกัน มีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นด้านลักษณะทางพฤติกรรม ด้านลักษณะทางรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ และด้านความวิตกกังวลพบว่าแตกต่างกัน

อย่างไม่มีนัยสำคัญ

2.2 นักเรียนชาวไทยภูเขาที่มีเผ่าต่างกัันมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในองค์ประกอบที่ 7 ลักษณะอัตมโนทัศน์โดยรวม ส่วนรายละเอียดองค์ประกอบที่ 1 ลักษณะทางพฤติกรรม องค์ประกอบที่ 4 ลักษณะทางความวิตกกังวลและองค์ประกอบที่ 6 ลักษณะทางความสุขและความพอใจ มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในองค์ประกอบที่ 2 สภาพทางสติปัญญาและสถานภาพภายในโรงเรียน องค์ประกอบที่ 3 ลักษณะทางรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ และองค์ประกอบที่ 5 ลักษณะทางความเป็นคนที่น่านิยมนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

2.2.1 เปรียบเทียบเป็นรายคูนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง และเผ่าลีซอมีอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน

2.2.2 เปรียบเทียบนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าชาวไทยพวนมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันในองค์ประกอบที่ 7 ลักษณะอัตมโนทัศน์โดยรวม องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะทางพฤติกรรม องค์ประกอบที่ 4 ลักษณะทางความวิตกกังวลองค์ประกอบที่ 6 ลักษณะทางความสุขและความพอใจ

2.2.3 เปรียบเทียบนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอและเผ่าชาวไทยพวนมีอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน

2.3 นักเรียนที่มีศาสนาต่างกัันมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในองค์ประกอบที่ 7 ลักษณะอัตมโนทัศน์โดยรวมองค์ประกอบประกอบที่ 1 ลักษณะทางพฤติกรรม องค์ประกอบที่ 2 ลักษณะทางสภาพทางสติปัญญา และสถานภาพภายในโรงเรียน และองค์ประกอบที่ 5 ลักษณะทางความเป็นที่น่านิยมนั้น ส่วนองค์ประกอบที่ 3 ลักษณะทางรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ องค์ประกอบที่ 4 ลักษณะทางความวิตกกังวลและองค์ประกอบที่ 6 ลักษณะทางความสุขความพอใจ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

2.3.1 เปรียบเทียบเป็นรายคูนักเรียนชาวไทยภูเขาที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันในองค์ประกอบที่ 7 ลักษณะอัตมโนทัศน์โดยรวมและองค์ประกอบที่ 1 ลักษณะทางพฤติกรรม

2.3.2 เปรียบเทียบเป็นรายคูนักเรียนชาวไทยภูเขาที่นับถือ

ศาสนาพุทธและนับถือผีมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันในองค์ประกอบที่ 7 ลักษณะอัตมโนทัศน์ โดยส่วนรวมและในองค์ประกอบที่ 2 ลักษณะทางสภาพทางสติปัญญา และสภาพภายในโรงเรียน

2.3.3 เปรียบเทียบเป็นรายคู่ นักเรียนชาวไทยภูเขาที่นับถือ ศาสนาคริสต์และนับถือผี มีอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิเคราะห์อัตมโนทัศน์ของนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักเรียนชาวไทยภูเขามีอัตมโนทัศน์โดยส่วนรวมอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลีซอจะยึดมั่นอยู่กับการดำรงชีวิต และมีชีวิตอยู่ตามที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อน ไม่ชอบรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ (เลขานุการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. 2518 : 57) ซึ่งแลนทซ์ (สมศักดิ์ ชินพันธ์. 2533 : 13 : อ้างอิงมาจาก Lantz. 1964 : 200) ได้กล่าวว่า อัตมโนทัศน์จะค่อย ๆ เปลี่ยนไปตามประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับและการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีผลต่อความรู้สึกภายในของบุคคลนั้นด้วย ส่วนอีกสาเหตุที่ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลีซอมีความเชื่อมั่นในการนับถือภูตผีปีศาจอย่างเคร่งครัดและเป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของเขาตลอดเวลา เจมาลลัลแลวส์ (Jamalallail. 1989 : 337 - A) ศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับระดับความทะเยอทะยานของนักศึกษามีความสัมพันธ์กันประการสุดท้ายจากการสังเกตชาวไทยภูเขาเห็นการศึกษามีความสำคัญน้อยมาก ซึ่งชาวไทยภูเขาเห็นว่าเป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ในการที่จะศึกษา โดยเห็นว่าควรใช้เวลาไปทำมาหากินซึ่งมีประโยชน์มากกว่า และดิงเมเยอร์ (Dinkmeyer. 1965 : 185) กล่าวสรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์เป็นลีลาชีวิต (Life Style) ของบุคคลที่ได้มาจากการเรียนรู้ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว สังคม วัฒนธรรมเป็นลีลาชีวิต และการที่จะเข้าใจจุดมุ่งหมายของบุคคลจึงจำเป็นต้องมีความกระจำในลีลาชีวิต หรืออัตมโนทัศน์ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของโนแลน (Nolan. 1989 : 1705 - A) พบว่าการรับรู้เกี่ยวกับเจตคติของบิดา

มารดาที่มีต่อเด็กนั้นมีความสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ของเด็ก

เมื่อพิจารณาอัตมโนทัศน์ส่วนละเอียดพบว่า อัตมโนทัศน์ของชาวไทยภูเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ในองค์ประกอบที่ 1 ลักษณะทางพฤติกรรม และองค์ประกอบที่ 6 ลักษณะทางความสุขและความพอใจอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริบูรณ์ ศรีทานันท์ (2527 : 132) ได้ทำการวิจัยอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อัตมโนทัศน์ของนักเรียนที่เป็นไปในทางลบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความวิตกกังวลใจ ด้านสติปัญญาและสถานภาพภายในโรงเรียน ด้านรูปร่างและบุคลิกภาพภายนอก ด้านความเป็นคนที่น่านิยมนด้านความสุขและความพอใจ และด้านพฤติกรรม

2. การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชาวไทยภูเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเพศ เพ่า และศาสนา ซึ่งปรากฏผลดังนี้

2.1 นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 นักเรียนชาวไทยภูเขาที่มีเพศต่างกันมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชาวไทยภูเขาเพศหญิงมีอัตมโนทัศน์โดยส่วนรวมสูงกว่านักเรียนชาวไทยภูเขาเพศชายในองค์ประกอบที่ 7 ลักษณะอัตมโนทัศน์โดยส่วนรวม องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะทางพฤติกรรม องค์ประกอบที่ 2 ลักษณะทางสภาพทางสติปัญญาและสถานภาพภายในโรงเรียน องค์ประกอบที่ 5 ลักษณะทางความเป็นคนที่น่านิยมนและองค์ประกอบที่ 6 ลักษณะทางความสุขและความพอใจ อาจเนื่องมาจากลักษณะการดำรงชีวิตภายในครอบครัว ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอ ซึ่งภรรยาทำหน้าที่และมารับผิดชอบในครอบครัวมากกว่าสามี โดยการออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านและเลี้ยงดูบุตรด้วย ในขณะที่สามีมีส่วนรับผิดชอบในครอบครัวน้อยกว่า เช่น ดูแลบุตรบ้าง เฮอร์ลอด (Hurlock. 1973 : 325 - 336) ได้กล่าวว่าอิทธิพลในครอบครัวเป็นสังคมแรกที่เด็กจะได้เรียนรู้ ดังนั้นเจตคติและพฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงออกจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กมากและมีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็กด้วย และได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของอมรสุดา ราชากิจ (2530 : 451) ที่ได้ศึกษา

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า อัตมโนทัศน์ของนักเรียนหญิงและนักเรียนชายแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่านักเรียนหญิง
มีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิจวรรณ
ท่างาม (2533 : 451 - 452) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดเชียงรายและพบว่านักเรียนหญิง
มีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่านักเรียนชาย

ผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนชายนักเรียนหญิงชาวไทยภูเขาเขามีอัตมโนทัศน์
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันระหว่างเด็กหญิงและเด็กชาย เด็กหญิงถูกเลี้ยงให้อยู่ใน
โอวาทของพ่อแม่ ให้มีความสงบเสงี่ยมเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย ถูกต้อง
และเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบวินัยแบบแผนอยู่ในกรอบของสังคม การ์ริสัน
(Garrison. 1965 : 40) ที่ว่า เด็กหญิงมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ มั่งคั่งกว่า
เด็กชาย และเด็กหญิงพยายามทำตามกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่มุ่งไว้ให้เป็นเด็กดี ส่วนเด็กชาย
จะมีความดื้อดึงและชอบทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมสำหรับตน บางครั้งอาจจะออก
นอกกรอบออกไปบ้าง ผู้ปกครองก็ไม่เห็นว่าเป็นเรื่องเสียหายอะไรมากนัก ด้วยเหตุนี้
จึงทำให้นักเรียนหญิงและเด็กชายมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกัน

2.2 นักเรียนเผ่าต่างก็มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 และผลการวิจัย
ครั้งนี้อยู่ในลักษณะคล้ายคลึงกับการศึกษาค้นคว้าของแมคแคนด์เลสและทรอตเตอร์
(Mc Candless and Trotter. 1977 : 538) ที่ได้กล่าวว่าเด็กจะมีการพัฒนา
อัตมโนทัศน์ไปในด้านใดขึ้นอยู่กับอิทธิพลจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว
ที่เป็นอยู่ทั้งภายในครอบครัวและสังคมภายนอก และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ
สุมาลี เรือนคำ (2533 : 61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิถีการอบรมเลี้ยงดู
และอัตมโนทัศน์ของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า
เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่
แตกต่างกันจะมีอัตมโนทัศน์ที่แสดงลักษณะเป็นส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่า นักเรียนชาวไทยภูเขาเขาเผ่าม้ง เผ่าลีซอ และ

เผ่าชาวไทยพื้นราบมีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เผ่าม้งจะมีค่านิยมในการเลี้ยงดูแบบให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนเผ่าลีซอมีการเลี้ยงดูแบบให้มีการพูดโต้ตอบระหว่างพ่อ แม่ ลูก หรือมีการแสดงความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่เสมอ สำหรับการเลี้ยงดูลูกของเผ่าชาวไทยพื้นราบสอนให้ลูกเชื่อฟังมีความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เป็นต้น และยังมีอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน

2.3 นักเรียนที่นับถือศาสนาต่างก็มีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 อาจกล่าวได้ว่า ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันอาจจะมีอิทธิพลต่ออัตมโนทัศน์ของบุคคลในแต่ละสังคมต่างกันด้วย ดังนั้นนักเรียนที่นับถือศาสนาต่างกันจึงมีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน จากการเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของนักเรียนจำแนกตามศาสนาที่นับถือเป็นรายคู่ พบว่า นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์มีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

05 ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือผีมีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์และนับถือผีมีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การที่ผลการวิจัยเป็นดังนี้อาจเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลีซอแต่เดิมนั้นผูกพันกับผีมาก่อน และส่วนมากนับถือผี ต่อมาเมื่อมีศาสนาที่เจริญเข้าไปเผยแพร่ คือ ศาสนาคริสต์ ซึ่งศาสนานี้ได้ให้สวัสดิการหรือสิ่งตอบแทนในด้านต่าง ๆ มากมายแก่ผู้ที่นับถือ เช่น ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการศึกษา ด้านเครื่องใช้อุปโภคและบริโภค เป็นต้น การดำเนินการสอนศาสนาคริสต์นิกายต่าง ๆ ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลีซอจึงหันมานับถือศาสนาคริสต์มากขึ้นในขณะที่เดียวกันความเชื่อเรื่องผีไม่หมดไป ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลีซอจึงยังนับถือผีควบคู่ไปกับศาสนาคริสต์ ดังนั้นนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์และนับถือผีจึงมีอัตมโนทัศน์คล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านสติปัญญาและจัดบริการภายในโรงเรียนได้ดีขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจและทางด้านสังคมให้กับนักเรียน

1.2 ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ควรให้ความสนใจกับนักเรียนอย่างใกล้ชิด และคอยให้การแนะนำตักเตือน ที่แนะแนวทางในการปฏิบัติตัวให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นคนที่ดีน่านิยม เพื่อลดความวิตกกังวลให้กับตัวนักเรียน

1.3 ผู้ปกครองผู้นำภายในหมู่บ้าน จะเป็นผู้ชี้แนะในการดำรงชีวิตของนักเรียนที่จะเลือกนับถือศาสนาซึ่งเป็นความเชื่อเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีและสงบสุขในสภาพของสังคม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

2.1 ควรศึกษาอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชาวไทยภูเขาในระดับการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาของไทย

2.2 ตัวแปรที่ควรนำเข้ามาเกี่ยวข้องในการศึกษาอัตมโนทัศน์ครั้งต่อไปควรเป็นระดับผลการเรียน การอบรมจริยธรรม การฝึกระเบียบวินัย

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ระหว่างการศึกษาต่างกรมของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น นักเรียนที่เรียนอยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติกับนักเรียนที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษาหรือสังกัดการศึกษาภาคเอกชน ฯลฯ

2.4 ควรมีการเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ระหว่างนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มให้คำปรึกษา